केन्द्रीय विद्यालय संगठन कोलकाता संभाग

KENDRIYA VIDYALAYA SANGATHAN, KOLKATA REGION

सत्रांत परीक्षा / SESSION ENDING EXAMINATION, 2025-26

कक्षा / CLASS-VI अधिकतम अंक/Max. Marks: 60

विषय/Sub.: संस्कृतम् / SANSKRIT समय/Time: 2 ½ सार्धहोराद्वयम् / Hrs.

विद्यालयः (KV) - ________________________________

कक्षा अनुभागश्च (Class & Sec) – ____अनुक्रमाङ्कः (Roll No) – _

छात्रस्य/ छात्रायाः नाम - ____________________________

निरीक्षकस्य हस्ताक्षरम् ___________परीक्षकस्य हस्ताक्षरम् __________

खण्डः – 'क' (अपठित-अवबोधनम्) – 08 खण्डः – 'ख' (रचनात्मकं कार्यम्) – 12

खण्डः – 'ग' (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्) – 15 खण्डः – 'घ' (पठित-अवबोधनम्) – 25

निर्देशः – सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।

खण्डः – 'क' (अपठित-अवबोधनम्) – 08

प्रश्नः-1 अधोलिखितम् अपठित-गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उतराणि लिखत-

पर्यावरणम् अस्माकं जीवनस्य मूलाधारः अस्ति। अस्माभिः यत् किञ्चित् दृश्यते, तत् सर्वं पर्यावरणस्य एव अङ्गम् अस्ति। वृक्षाः वायुम् शुद्धं कुर्वन्ति, वर्षां जनयन्ति च। जलं जीवनाय अत्यन्तम् आवश्यकम् अस्ति। वायुः प्राणिनां प्राणः इव भवति। अद्य मानवः स्वार्थवशात् वृक्षान् छिनत्ति, जलं दूषयति, वायुम् अपि मलिनं करोति। एतेन पर्यावरणं नश्यति। यदि वयं पर्यावरणस्य संरक्षणं करिष्यामः, वृक्षारोपणं करिष्यामः, जलस्य अपव्ययं न करिष्यामः, तर्हिं भविष्यत् मानवः सुखेन जीवितुं शक्नोति।

(क) एकपदेन उत्तरत - 1X4=4

(i) पर्यावरणं कस्य आधारः अस्ति? **उत्तरम्:** _______________

(ii) वृक्षाः वायुम् किम् कुर्वन्ति? **उत्तरम्:** _______________

(iii) मानवः स्वार्थवशात् कान् छिनत्ति? **उत्तरम्:** _______________

(iv) किं जीवनाय अत्यन्तम् आवश्यकम् अस्ति? **उत्तरम्:** _______________

(ख) शुद्ध-उत्तरैः रिक्तस्थानानि पूरयन्तु | 1X4=4

(i) तत् सर्वं __________एव अङ्गम् अस्ति।

(ii) वृक्षाः _______________ शुद्धं कुर्वन्ति।

(iii) वायुः प्राणिनां _______________इव भवति।

(iv) जलं जीवनाय _______________आवश्यकम् अस्ति।

खण्डः – 'ख' (रचनात्मकं कार्यम्) – 12

प्रश्न:-2 चित्रे दर्शितस्य नाम निर्दिशन्तु। **1x4=4**

(क).

(ख)

उत्तरम् ________________ उत्तरम् _______________

(ग).

(घ)

उत्तरम् ________________ उत्तरम् _____________

प्रश्न:-3 तालिकायां प्रदत्तानां शब्दानां षष्ठीविभक्तेः रूपाणि रिक्तस्थाने लिखन्तु। 1X4=4

पुल्लिङ्गम्

देव:	**देवस्य**
पितामह:	_______________
मातुल:	_______________
प्राचार्य:	_______________
विद्यालय:	_______________

प्रश्न:-4 उदाहरणानुसारं समुचितैः क्रियापदैः रिक्तस्थानानि पूरयन्तु । **1X4=4**

धातुः	एकवचनम्	द्विवचनम्	बहुवचनम्
यथा - गम्	**गच्छति**	**गच्छतः**	**गच्छन्ति**
कृ	करोमि	कुर्वः	_________
जीव्	_________	_________	जीवन्ति
चल्	चलामि	चलावः	_________

खण्डः – 'ग' (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्) – 15

प्रश्नः-5 उदाहरणानुगुणं लोट्लकारस्य रूपाणि लिखन्तु । 1X4=4

यथा- खादति – खादतु

पठति – ____________

पश्यसि – ____________

नयसि – ____________

गच्छामि – ____________

प्रश्नः-6 कोष्ठके विद्यमानानां शब्दानां द्वितीयाविभक्तेः एकवचनरूपेण सह वाक्यानि लिखन्तु । 1X4=4

यथा – भक्तः (देव) नमति। भक्तः देवं नमति।

(क) रमा (लेखनी) क्रीणाति । ______________

(ख) अर्जुनः (नदी) पश्यति । ______________

(ग) अहं (युष्मद्) नमस्करोमि । ______________

(घ) शिक्षक (अस्मद्) पाठयति । ______________

प्रश्नः-7 उदाहरणानुसारं सङ्ख्यां सङ्ख्यापदं च लिखन्तु । 1X4=4

यथा – भवतः परिवारे कति जनाः सन्ति? ५, (पञ्च) ।

(क) कति दिशः सन्ति? __________(__________)।

(ख) सप्ताहे कति वासराः भवन्ति ? __________(__________)।

(ग) वर्षे कति मासाः भवन्ति ? __________(__________)।

(घ) भवतः कति दन्ताः सन्ति? __________(__________)।

प्रश्नः-8 कोष्ठकात् समुचितं क्रियापदं चित्वा उदाहरणानुसारम् अङ्गस्य कार्यं लिखन्तु । 1X3=3

(क) कर्णः – ____________ (हसति वदति, शृणोति)

(ख) नासिका – ____________(आघ्राणं करोति, नृत्यति धावति)

(ग) जिह्वा – ____________(धावनं करोति, आस्वादनं करोति, पश्यति)

खण्डः – 'घ' (पठित-अवबोधनम्) – 25

प्रश्नः-9 अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत – 1x5=5

एकस्मिन् विशाले ग्रामे कश्चन भिक्षुकः आसीत् । यद्यपि सः उन्नतः दृढकाय: च युवकः आसीत् तथापि सः भिक्षाटनं करोति स्म । एकदा तेन मार्गेण कश्चित् धनिकः आगच्छति । सः भिक्षुकः मनसि एव चिन्तयति – " अहो मम भाग्यम् । अद्य अहं प्रभूतं धनं प्राप्नोमि " इति । हस्ताभ्यां विना अहं कथं भिक्षां स्वीकरोमि?" एवमेव धनिकः सहस्राधिकैः रूप्यकैः तस्य अनेकानि शरीराङ्गानि क्रेतुम् इष्टवान् । सौभाग्येन एव वयं मानवजन्म प्राप्तवन्तः।

एकपदेन उत्तरत –

(क) भिक्षुकः किं करोति स्म ? उत्तरम्: ________________

(ख) कदाचित् तेन मार्गेण कः आगच्छति ? उत्तरम्: ________________ (ग) भिक्षुकः धनिकात् किम् इच्छति ? उत्तरम्: ________________

(घ) धनिकः भिक्षुकात् किं याचितवान् ? उत्तरम्: ________________ (ङ) सौभाग्येन वयं किं प्राप्तवन्त: ? उत्तरम्: ________________

प्रश्नः-10 अधोलिखितान् श्लोकान्/श्लोकांशान् पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत - 1X5=5

छायामन्यस्य कुर्वन्ति तिष्ठन्ति स्वयमातपे।
फलान्यपि परार्थाय वृक्षाः सत्पुरुषा इव॥

परोपकाराय फलन्ति वृक्षाः परोपकाराय वहन्ति नद्यः।

दशकूपसमा वापी दशवापीसमो ह्रदः।

पिबन्ति नद्यः स्वयमेव नाम्भः स्वयं न खादन्ति फलानि वृक्षाः।

एकपदेन उत्तरत –

(क) वृक्षा: स्वयं कुत्र तिष्ठन्ति ? उत्तरम्: ________________

(ख) परोपकाराय का वहन्ति ? उत्तरम्: ________________

(ग) दशवापीसमः कः भवति ? उत्तरम्: ________________

(घ) सत्पुरुषाः इव के सन्ति? उत्तरम्: ________________

(ङ) वृक्षा: स्वयं कानि न खादन्ति ? उत्तरम्: ________________

प्रश्नः-11 पाठस्य आधारेण पट्टिकातः क्रियापदानि चित्वा वाक्यानि पूरयन्तु। 1x4=4

(निवसन्ति, चिन्तयन्ति, भवति, तिष्ठति)

(क) किं चन्द्रः सरोवरे ____________________ |

(ख) सर्वे शशकाः उपायं ____________________ ।

(ग) सायंकाले शशकानां सभा ________________ ।

(घ) शशकाः सरोवरस्य तीरे __________________।

प्रश्नः-12 अधोलिखितानि वाक्यानि पठित्वा 'आम्' अथवा 'न' इति लिखन्तु। 1x4=4

यथा – ग्रामे कश्चन भिक्षुकः आसीत् । <u>आम्</u>

(क) भिक्षुकः उन्नतः दृढकाय: च आसीत् । उत्तरम्: ____________

(ख) जनाः तस्मै दण्डं यच्छन्ति । उत्तरम्: ____________

(ग) भिक्षुकः प्रभूतं धनम् इच्छति । उत्तरम्: ____________

(घ) भिक्षुकः धनिकाय पादौ ददाति । उत्तरम्: ____________

प्रश्नः-13 अधः प्रदत्तेन पदेन सह सङ्ख्यां योजयन्तु। **1x4=4**

अ	**ब**
(क) पञ्च	१
(ख) एकम्	८
(ग) अष्ट	२०
(घ) विंशतिः	५

प्रश्नः-14 वाक्यं शुद्धम् अशुद्धं वा इति सूचयन्तु – **1x3=3**

(क) अहं कर्णाभ्यां भोजनं करोमि। उत्तरम्: ________________

(ख) अहं नयनाभ्यां श्रवणं करोमि। उत्तरम्: ________________

(ग) अहं हस्तेन कार्यं करोमि। उत्तरम्: ________________

*****